

Мукачівський державний університет

Гуманітарний факультет

Кафедра психології

Дипломна робота

ОС «Бакалавр»

на тему: Мотивація творчої активності студентів економічного профілю.

Виконав: студент 5 курсу,
групи ПП-51(з), напрямку підготовки
6.030103 «Практична психологія»

Лемко Л. М.

Керівник: Барчій М. С.

Рецензент: Лалак Н.В.

Мукачево - 2019 року

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ МОТИВАЦІЇ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ

- 1.1. Творча активність особистості, її компоненти.....6
- 1.2. Характеристика мотивів творчої активності студентів - економістів....11
- 1.3. Умови формування мотивації творчої активності студентів економічного профілю.....19

РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВАЦІЇ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ

- 2.1. Організація і процедура дослідження.....29
- 2.2. Аналіз результатів дослідження.....32
- ВИСНОВКИ.....49
- СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....54

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність дослідження. Інтеграція України до європейського освітнього простору, сучасний рівень розвитку українського суспільства висувають нові, все більш високі вимоги до підготовки фахівців, вимагають від майбутніх спеціалістів конкурентоспроможності на ринку праці. Згідно з Болонськими принципами якість освіти гарантується не лише на рівні держави, але й на рівні університету, кафедри, викладача і студента. Така сама і структура відповідальності за виконання конче важливого завдання суспільства – формування людини XXI століття.

Характерні особливості сьогодення (економічні кризи, політична нестабільність, соціальна незахищеність, постійні природні катаклізми) пригнічують вітчизняну молодь, породжують у ній невіру в краще майбутнє, спричиняють негативізм і байдужість. У цих умовах вкрай важливим стає винайдення засобів стимулювання й мотивації майбутніх фахівців до творчості, професійного й особистісного зростання.

Без нових підходів до економічної підготовки майбутніх фахівців неможливо реалізувати успішне входження України в ринкове середовище, вирішити актуальні соціально-економічні проблеми. У Концепції розвитку економічної освіти в Україні розкрито зміст економічної освіти та акцентується увага на посиленні економічної підготовки майбутніх фахівців. Особливості змісту професійно-економічної освіти обумовлюються вимогами до її кінцевого результату – формування гармонійної, всебічно розвиненої особистості, для якої професійні знання, уміння, навички і їх постійне оновлення становлять основу самореалізації в економічній сфері суспільства. Професійна підготовка сучасних економістів передбачає розуміння ними закономірностей формування та розвитку відтворювальних процесів на мікро- та макрорівнях. Вирішення цих завдань вимагає творчої активності студентів. Джерелом творчої активності студентів є, перш за все, інтерес до процесу та результату своєї праці. Зацікавленість студентів процесом і результатом своєї

діяльності мають забезпечуватися наявністю пізнавальної мотивації, усвідомленням набуття знань.

Окремі аспекти організації творчої діяльності майбутніх фахівців були дослідженні науковцями: формування та розвиток творчої особистості (В.Андрєєв, Н. Гузій, О. Лук, Я. Пономарьов, С. Сисоєва та ін.); періоди професійного становлення особистості (С. Батишев, А. Беляєва); проблему формування творчої особистості в процесі професійної підготовки досліджували (Т. Волобуєва, Н. Кічук, С. Сисоєва, Н. Гузій); формування творчих умінь майбутнього фахівця (М. Костенко, О. Кривонос, С. Мельникова). Дослідженню проблем організації творчої діяльності особистості присвячені дисертаційні дослідження останніх років (В. Грігорієва, О. Гузалова, О. Гарбич-Мошора).

Останнім часом проблема формування мотиваційної структури студентства розглядається у контексті професійної освіти фахівців різного профілю. Так, питання мотивації учіння студентів-аграрників у контексті формування їх навчально-пізнавальної активності досліджував П.Г. Лузан, студентів вищих економічних закладів - І.В. Зайцева; студентів закладів гуманітарного профілю – Н.О. Клименко, Л.В. Міхеєва. Вплив суспільних чинників на студентську молодь вивчали О.І. Долженко, О.В. Яковенко.

Основним завданням сучасної вищої освіти і економічної зокрема є формування активної творчої особистості, здатної виконувати свої професійні обов'язки на високому фаховому рівні завдяки набутим фундаментальним професійним знанням та вмінням оперативно приймати оптимальні рішення і розв'язувати виробничі проблеми.

Отже, соціальна важливість даної проблеми зумовили вибір теми дипломної роботи: «Мотивація творчої активності студентів економічного профілю».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично дослідити мотиви творчої активності студентів економічного профілю.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати зміст та структуру творчої активності особистості, мотиви творчої активності студентів - економістів.

2. Розкрити умови формування мотивів творчої активності студентів економічного профілю.

3. Емпірично дослідити мотиви творчої активності студентів та проаналізувати результати.

Об'єкт дослідження: мотиваційна сфера особистості.

Предмет дослідження: умови формування мотивації творчої активності студентів економічного профілю.

Методи дослідження. Теоретичні методи: аналіз, систематизація й узагальнення психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження. Психодіагностичні методики: опитувальник самоактуалізаційний тест Льюїса, методика «Рефлексія на саморозвиток» (Л.Н.Бережнова), методика «Діагностика мотиваторів соціально-психологічної активності особистості»

База дослідження. Мукачівський державний університет, дослідження проводилося зі студентами 1 та 4 курсів факультету економіки, управління та інженерії. Вибірка становила 60 досліджуваних.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані в організації навчально-виховного процесу майбутніх фахівців економічного профілю.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі здійснено теоретичний аналіз творчої активності студентів та її мотивів, емпірично досліджено мотиви творчої активності майбутніх фахівців економічного профілю.

Теоретичний аналіз досліджуваної проблеми дозволив дійти висновку, що творча активність є складною, багатогранною і багатофункціональною психологічною складовою особистості. Теоретичні дослідження розглядають творчу активність у двох аспектах: як стихійний процес творення нового і як сукупність властивостей особистості, які забезпечують її залучення у цей процес а також в єдності двох сторін.

Творча активність-особистісне утворення динамічного характеру, яке являє собою комплекс інтелектуальних, емоційних, характерологічних властивостей, що дозволяють особистості продуктивно використовувати творчість у будь-якому виді діяльності.

Творча активність суб'єкта складається з мотиваційного, афективного та поведінкового компонентів. Мотиваційний компонент відіграє вирішальну роль, адже мотиви є рушійною силою будь-якої діяльності особистості. Він відображає спрямованість людини на творчість: наявність потреби у самовираженні, самореалізації, а також сформованість та стійкість інтересу до пізнавальної творчої діяльності (як до процесу, так і до результату).

Афективний компонент характеризується емоційною сприйнятливістю особистості і передбачає багатство емоційних переживань, підвищений емоційний фон діяльності, інтенсивність емоційних реакцій, чутливість, вразливість, здатність до емпатії. Поведінковий компонент включає пізнавальні можливості суб'єкта, волюву регуляцію дій та результативність творчих процесів.

Мотивація творчої активності студентів – економістів є різноплановою, включає в себе насамперед навчально-професійну мотивацію. Мотивація навчально-професійної діяльності студентів є сукупністю пізнавальних,

соціальних, професійних мотивів та основною причиною зацікавленого ставлення до навчання як основи професійної діяльності. Зокрема, пізнавальні мотиви визначають прагнення досконалого володіння знаннями, уміннями й навичками професійної діяльності; соціальні мотиви виявляються в самоствердженні, у виявленні свого соціального статусу у навчанні; професійні мотиви виявляються у прагненні до оволодіння обраною професією[9].

Таким чином, мотивами творчої активності виступають: мотив досягнення (прагнення до успіхів у навчанні, перевершення власного рівня попередніх досягнень); мотив обов'язку (почуття відповідальності за результати власної пізнавальної діяльності); мотив самоствердження (прагнення мати престижний статус у колективі, заслужити схвалення з боку викладачів, батьків і товаришів); прагматичний мотив (орієнтація на практичну цінність навчання, його важливе значення для майбутнього життя, досягнення матеріального благополуччя); мотив самодетермінації (прагнення до формування суб'єктної позиції); професійний мотив (прагнення досконало оволодіти майбутньою професією, стати висококласним фахівцем) та ін.

Науковці визначили сукупність чинників, які визначають активність особистості в галузі професійної діяльності та спонукають студентів до оволодіння фахом, зокрема: 1) ставлення до майбутньої діяльності, 2) зацікавленість професійною діяльністю, 3) активність у досягненні навчальних результатів. За наявності саме цих складників мотивації, на думку дослідників, студенти зазвичай прагнуть постійного розвитку креативності, спрямованого на отримання нового знання і формування професійно важливих якостей, які є основою фахової компетентності майбутнього економіста.

Розвитку професійної мотивації і творчої активності студента сприяє реалізація професійної спрямованості навчання всіх курсів дисциплін, належна організація навчальних і виробничих практик, адекватна система взаємин викладачів зі студентами, якісна підготовка курсових, дипломних і

магістерських робіт, психологічна безпека і свобода особистості, активна науково-дослідна діяльність студентів, використання сучасних особистісно орієнтованих, інтерактивних та інформаційно-комунікативних технологій навчання (діалогічно-дискусійні, ігрові, тренінгові, проектні, кейс-технології, веб-квести, вебінари, воркшопи та ін.), організація професійного самовиховання.

Узагальнивши результати емпіричного дослідження можемо зробити висновки, що не всі студенти досліджених груп мають виражені ознаки самоактуалізації, високі бали показників мають лише від 12,9% до 34,7% досліджених. Високий рівень самоактуалізації студенти дослідженої групи виявили за шкалами «компетентності у часі», «ціннісних орієнтацій», «поглядів на природу людини», «самоповаги», «пізнавальних потреб». Низькі бали, що вказують на відсутність самоактуалізації були визначені у студентів від 10,3% до 50,0%. Занепокоєння викликає велика група студентів (50,0%) з низькими показниками за шкалою «прийняття агресії». Це свідчить про можливість розвитку невротичних розладів у таких студентів, вони складають групу ризику. Середні нормативні значення балів були притаманні від 24,4% студентів до 44,7%, що дає надію, що певна мотивація або інші чинники, бажання призведуть таких студентів до перспективи самоактуалізації.

У ході дослідження були вивчені основні мотиви навчання студентів 1 і 4 курсів. Під час вивчення мотивації навчання у ЗВО було виявлено зниження мотивації студентів за трьома шкалами від 1 до 4 курсу: найбільше її падіння припадає на I шкалу «придбання знань» - 22%; III шкалу ціль «отримання диплома» знижується на 5,92%, а найменше знижуються показники за II шкалою мотивації «оволодіння професією» - 3,65%. Необхідно відзначити, що відповідно до досліджуваних курсів переважають студенти з середнім рівнем мотивації оволодіння професією, але практично в 4 рази збільшується група студентів з низьким рівнем професійної мотивації, що викликає занепокоєння. Бажання набувати знання з 1-го по 4-й курс у цілому зменшується у 2 рази. Слід відмітити, що більшість змін обумовлена збільшенням віку респондентів,

бажанням швидше почати професійну діяльність, обзавестися сім'єю, виникненням інших інтересів. До того ж в останніх в цілому за всіма показниками спостерігається зниження мотивації протягом навчання. Виходячи з одержаних даних можемо зазначити, що середній та нижчий за середній показники рівня мотивації оволодіння професією у студентів є невисоким. Встановлено, що частка студентів з вищим за середній рівнем мотивації до оволодіння професією планомірно збільшується у ході навчання: з 38,5% (1 курс) до 56% (4 курс). Більше 80% студентів мають вищий за середній рівень показника мотивації отримання диплома на обох курсах.

Порівнюючи рівень прагнення до саморозвитку між I та IV курсом видно, що серед студентів I курсу переважає середній рівень (46%) та нижче середнього (28%), а серед студентів IV курсу - середній (40%) та вище середнього (36%). Це говорить про те, що рівень прагнення до саморозвитку вищий у студентів IV курсу.

Серед мотиваторів соціально-психологічної активності студентів як I курсів та так і IV курсів переважає потреба в досягненні успіху. Респонденти I курсів виявили середній рівень прояву усіх показників, тобто для них ці потреби є актуальними, але не домінуючими. Для студентів IV курсів характерний високий та середній рівень потреби у владі та успіху, разом з тим, втрачає свою доцільність потреба у єдності з групою.

Отже, результати емпіричного дослідження було встановлено, що для самоактуалізованих студентів економічного профілю характерними є достатньо висока мотивація учбової діяльності, середньо виражені показники саморозвитку та прагнення до самоудосконалення. Такі результати дослідження ставлять актуальною проблему проведення тренінгу саморозвитку та актуалізації особистості студентів економічного профілю. За результатами дослідження нами складено методичні рекомендації щодо формування мотивації творчої активності студентів економічного профілю.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у розробленні тренінгу самоактуалізації студентів економічного профілю.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>